

وعظ و نصيحت

اشر

عبدالسلام آخوند زاده
شیخ الاسلام مسلمین شعہ منہج مملکت زا ففلاق

شهر تفلیس

سنہ ۱۳۲۰ هجری

۱۳ مارٹ سنہ ۱۹۴۲ مجھی ایلداہ
سنیزور طرفندن چاپ اولونمنہ اجازہ وبربلوں

نادکوہ ۵۵

اولصی سرکت مطبعہ سدھ چاپ اولیمپیڈریس سیکٹر ۱۹

BAKU. PFKV. TIPOGR. T-BO

بسم الله خير الاسماء

فصل (۱)

علت ترق، و اخلاق نوجوان صاحب علم

مارف دینیه و دنیویه، و ترقیات معنویه و مادیه نگ
نشر و رواجنه علت، او لاؤ دولت و ثانیاً ملکدار هر بر دولته ظهوره
کلن ترقیات علوم و فنونگ انتشار نده ایتد کلری سعی و هقتاری
سینندندر، جد و جهد نه درجه ده ایسه نتیجه سی دخی! و درجه ده
ظاهر اولور

دولت رعیتگ مهر بان آناسی و جمله رعایا بلا تفاوت
او نگ عیال و اولادی مقا منده در نجه که اولادگ تربیه و
تعلیمی او لاؤ بالذات آتا به فرض در همچنان اولادگ تعلیم و تربیه
آلمشلارینه و یا آز چوخ گوزی آچق صاحب ثروت قرداشلارینه
فرضدر کیچک قرداشلارینگ احوال و اوضاعه دقت و مراقبت
ایدوب عقلاء و جسماء محتاج اولدقلاری ضروریات معنویه و مادیه نی
تدارک ایتسونلر بیله که معرفتار و علملو ذاتلر و صاحب ثروت

Дозволено цензурою 11-го Апреля 1902 года г. Тифлисъ.

و مکنٰت آقا لار شگر کدر بى تعليم و بى هنر قالمش قرداشلار يىنگ احوال
و اوضاعنه يانوب يانىخوب اولمچى اوز فکر و قلمى ايله و ايكنجى
اوز مال و ملڪىلە او نلارى جهات او ديندن دار توب چخار تىقە
و سىله لرىپىدا ايدە لر:

علم صاحبلىرى كسب معارف و صنائع و اخلاق و آداب و فضائل
يو للر ينى لساناً و قلماً تو ضيح و ييان ايدوب راهنماق ايدە لر و مکنٰت
و ثروت صاحبلىرىدە وعظ و نصيحت اولونمىش طرق تمدن و ترقىاتى
و وسایل فضائل و كما لاتى قوه دن نعله شتورە لر و بو وجھە سعادت
ملىئە و مدنىيە شۇ نلىرى باشلا نوب عقل معاش و عقل معاد شوندن شۇ نە
ترقى ايدە جىكدر

عجا بوصنفين شرييەن بىزلىرىڭ اىچىندە وارمى؟ بوسوالە
جواب لا ويريلورسە صدق وصوابدىن بعىد دكىدر زيرا كە دوغىرىز
قرا بولوتلارگ اىچىنە شمشىك او بىيان كىمى كاھ كاھ مسلمانلار دن
د خى تعايم و ترييە آلمش معلوماتلو جوانلار شورونور و صاحب ثروت
ذا تىر د خى بحمد الله آز دكىدر و لكن حىفلر او لسونكە اولمېلىرىگ
اىكىرى اوز يىلشنى ساحب ثروت قرداشلار يىنە يتور مىھ و اقتضايات
زمانە دن او نلارى باخبر قىلوب خىرا لو يوللرە دلات ايتىگە نە دلى
واردر و نە قلمى و نە اخلاقى دلدىن و قىلدۇن مراد مز قرداشلار يىنگ
دلى و قلمى درىشە او نلار ايله آچق و آيدىن مكالمە و يا مكتبه ايدە يىلە
و بو و سىله ايله او نلارى غفت وجھات يوخسندۇن آيلتمقى باجارە
و اخلاقى دن مراد مز اخلاقى دينىيە دركە فرائضات دينىيەنى بالمرە ترك

و منهيات شرعىيە يە آشكارا مرتىك او لمقله او دوغما قرداشلار يىنە نهايىتە
اوزاق دوشوبىر و او نلارى او زلار يىنەن متتىق و متتو حش ايد و بىر تاسىف
و تعجب بودر كە بومخدۇم زادە لردىن بعضىلىرىنچى دىللرده اسلام
عليهنه جهلاً وياغرضا يازامش اشىرى فىكلرى و نادرست فەھىمىرى تقلیداً
ميدانە شتوروب حتى دين و مذھبە تعرّض ايتىگە دە جرئت ايد بىرلەر حال
بو كە دين حقىنده بحث آچان كىڭ دينىدە كمال جىرئىت و وقوفى شگر كدر
كە نكەت و اسرار دينىيە نىڭ جملە سەنە ويا اغلبىنە دارا اولە نە اينكە
اونىڭ بو ئىنگ دىلندىن ايشتمىكە و يابرا يە نىڭ ترجمە سەنى بىركتا بىدە شور
مكەنە مبا حىنە و محاكمە مقامە كەمە مثلاً اشىرى بىرمەدى عىرآن شىيەن دن او ز
اۆز ئاسنەك شوقى اىچۈن بىر آيەنى دليل شتورە ويا اعتراض ايدە كە فلان
آيە فلان حكىمە متنى قىذراما اول آيە لرگ شائۇن تزو لىندىن و كەن دەمجمىل
و مىيىن مەحکم و متشابه و ناسخ و منسوخ كىمىي كىفييات عدىيە يە اشتىمالىندىن
اصلە و وقوفى او لمىيە و حتى دين دىلنىڭ او زىيىن دە هەرگۈز بىلمىيە و فوقدە
مذكور كىفياتى دن سوال او لوناندە «من بولارگ هيچ بىرىنى بلەيمۇر
فقط بىر آيە لرگ رو سىجه ترجمە سەنى فلان مەصنۇغكە كەن بىدە او خودم
و ياخود قرآنىڭ فەرنىڭ دللىنى دىللىنە ترجمە او لىنىش ترجمە سەندىن
اخذ ايدىم» دىوب جواب ويرسە ارباب معارفدىن هەر بىر كىڭ بوجوا به قەقەھە
ايلە شۇلۇمكە حقىي واردە و اشىرى مەترىضلىرىگ مرادى محض اجنبي دىلە
او ز قوئە قلمىيە لرىنى ئاظھار و ابراز ايتىك ايسە آيا او افضل و اولى
او لىمازدىمى كە لامحالە يىچارە اها يىنگ فواید عاچە لرى يولىندە
مثلاً تعليم و ترييە نىڭ لزومىتى و تسهيلى و مكتاب ابتدائىيە ورشىدىيە نىڭ

تکییری معارف و اخلاق دینیه نگ تحصیلی، و حسن معیشت و تعاون،
باره سنه قلم چالوب دولت و ملتنه بر نوع خدمت ایتمک شرافتنی قازا
نه ایدیلر نه اینکه قشری و تقليدی معلوما تله دینه و مذهبه دولا شوب
ساير قرداشلار يني ده زمانجه شرك و الزم اولان السنه و معارفگ
تحصیلندهن نفرت ایتدره لر نیجه نفرت و وحشت ایتمسونکه تعلیم و تربیه
آلش بیوک قرداشگ دیلندهن و کاه قلمدن دیننه و مذهبه نسبت گونه
گونه تخفیفات و توهینات ایشیدیر و نیجه دهشت گنور مسونکه دینگ
آثار و شعاع ندن هیچ برشیئی اونلارده تا پیمور و هیچ بر منهیات دینیه
دن اونلاری اجتناب ایدن گورمیور چاخری و سایر مسکراتی اوقدار
بی باک و او مرتبه ده هوستاک تناول ایدیرکه اونلاری جایز و مباح
یتلنلر بیت تعجبه گنور برا آشکار درکه ساده و عوام و دیندار قرداش او
طور اسلام آدینی اوزینه با غلامش و ظاهرآ و باطنها هیچ بر اسلام
نشانه سی اونده قالمش بیوک قرداشانی بوحال اوزره گورنده بی شببه
او علم و تربیه یه مین لعنت او خویوب او تعليمخانه نگ قاپوسنی جهتم
قاپوسی حساب ایده جکدر

دو غریدر بوضور منهیاته علمسز و معرفتسز قرداشلار دنده مرتكب
اولانلار آزد کلدر لکن اونلارگ عذری جهات و تربیه سز
لکدر علملو و تربیه لو مخدومزاده لر یمزنه اعتذار ایده بیلورلرو
قصور و تقصیر لرینی نه بهانه ایله اورته بیلور لر
جا هل قرداشلار کمال تا سف وند امته اوزجهات و جرئتلىرنیه
اعتراف ایده بیلور و شاید اعتراف و اعتذار لریده بر در جهه یه

قد رقبوله کیچه زیرا که بوجهات و بوندن ناشی اولان سفاهت و
سفاهت اونلارگ اوز اختیار واراده لریله ظهوره کامین کیمیدر سنه
صباوته آتسنگ جهی و یا فقر و فاقه سی جهته و یا سبیلردن بررسیه
گوره جهات اوزره قالوب دیندن و دنیادن بی خرقا لوبلاز و بو
جهته ده اونلارگ عذر و گناهی شایسته عفو و قبول اوله بیلور اتا
بونلارگ تقسیر و اعتذاری شایان عفو دکلدر چونکه بونلار آز چوخ
علم و تربیه تحصیل ایتدی کامل و ما هر معلمیریوزی گوردی حکمتلو سوز
لر و نصیحتلر ایشتدی اما حیفا که بو تحصیل و کسب گویا و ظایف صبا
وت ایمش تکمیل تحمیلدن صگره سفاهت و بطالت بولنی دو تمق شرك
ایمش و گویا تحصیل او لونمش علم و معرفتی قوه دن فعله گنورمک لازم
دکلمش و گویا سعی و عمل عاشقی اولمک دولتمند و کبار زاده لره
عیب ایمش

هاراده قالدی او معارف و آداب که نتیجه سی هیچ گورونمیور؟
دین سگانه تعلیم ایدرکه او گا عمل ایتمک سگا عارود شوار گورونور؟
لامحاله جمعه گونلری و اعیاد شریفه ده و یا اینکه برآی رمضان شریفه
مسجده جمع اولوب حالت امساکده ادائی صلوات ایدوب اوامر
ونواهیدن استماع و اخذ ایتك عقل و انصافگ مستحسن گورد یئکی
اموردن دکلمی؟ نمازگ شروط معنویه سی جمله سدن اولان طها
رت قلبیه یعنی حضور بار یتعالی ده قلبگی اخلاق رذیله و گناهه دن
توبه و انا به ایله پاک ایتمک و کذا شروط ظاهریزندن اولان طهارت
بدنیه و نظافت البسه و مکان، عقل و علمگ برمجی تحسین ایندیگی اموردن

دولنگ اطلاع و اجازه سیله قاعده و ضابطه او زره جمع ایده لر
و فوقده مسطور مصارفدن بعضیسه صرف و بسط و بعضاً سا بر مصالح
عاقه يه مثلاً مکتب آچمه و علمه و دینه دا بر تعلیم کتا بلا ری تصنیف و
چاپ ایده مثله صرف ایده لرا هل اسلامدن بی شبهه بو قدر فخر
و ذلیل و بی علم و بی هنر تا پلاماز

اد عامز شاید چو خلار بنه بعد شورو نه استن بر آز تعقق او لو نور سه
اکید اید بیر مکه حقیقت میدانه چخه تصویر او لو نسون قادر ناس مسلمان لار
رینگ نفویی استاتیستکه مو جنبجه اوچ ملیونه بالغ او لور شرعاً
هر بر نفس ایچون خواه کبیر او له خواه صنیریدی فوند قوت غالبدن
عیناً فطره و بر مک و یا قیمتی و بر مک واجب او لور و همینه بو صد
قه نی ویر مین بر کسده یو خدر مذکور مقدار گرگ قیمتی هر بیر باده به
نسبة مختلف او لدیقی جهت دن دبمک او لور که سرهم رفه هر با شه
اون و یا اون بش قیگدن کم دو تبه جقدر بیله او لان صورت ده اشکر
اوچ ملیون نفوس دن هر سنه وجوه فطره قرار مذکور او زره جمع
او له و بر حصه فقرا و محتا جله و الباقي سا بر عزمی مصالحه صرف
او لونق ایچون بطریق مصالحه و مرا بجه معتبر محفظه لره و زبله و
یش آلنی سنه بو منوال او زره بی در بی رفتار او لزنه او صورت ده
اد عامز گر صحنه و حقیقتی نمایان او لماز می؟ عجا اوچ دو رت
بو قدر ایران اهالی اسلامی بو سیاق او زره رفتار ایتسه و بو نگ
او زرینه زکات مالی دخی جمع و اضافه او لونه نه قدر مبالغ
خطیره و قدرت و مکنته و وسائل ترقیاته مالک او لمق او لور

و فن طبک حفظ صحت نقطه سدن یکانه تو صیه قیلدیقی و صایادن
د کلمی؟ او هانسی علم و فندر که فرایضات دینیه اسلامیه و
منیات شرعیه مز انسانگ صحته و اخلاق، و اطواریه، میشته کومک
ایتمکنی انکار ایده و حتی دین فرض و یا نهی یور دیقی شیئه او نگه
امری و یانهی صادر اولمیه کتابیا حسته الشرع حسته العقل.

خالق عالمیانی ذکر و تذکر ایچون نماز، فقرا و ماسکینگ حاله
دو شمک و دوشندک ایچون اوروج، بر بقعة شریفه نی گنا هلر گ
توکیلن یری اعتقاد اید و ب عمر نده بر دفعه استطاعت مایته و بدنه
او لان حالده همان مقام شریفی ز یارت ایتمک با ایچون حج، فقرا
و محتا جله اعانت، مدیون دوشمش بور جلو لا رگ دینی ادا، اثنای
را هده در مانده قالمش مسافر لره و طنه گیدنجه و سیله سفر تدارکی،
و دینگ و علمگ ترقی و رواجنه و جمله مصالح عاقه يه صرف ایتمک
ایچون زکات مالی و بدنه قواعد شریفه لری، و بو شونه قوانین جمیله
یه هر بر کس او زی عمل ایدن کیمی سوزی ایشیدیلن صورت ده با شقه
لار ینه ده امر و نصیحت ایتمکه دیناً بور جلو او لدیقی فرایضا تگ
استحسانی کیم انکار ابده بیلور

اگر اهالی اسلام فرضاً جمله عقل و شرع تصدیق اید یگی احسا
نات و تصدقات مستحبه نگ قا پوسنی با غلیوب فقط بو زکات مالی و بد
نیگ و داهی تنزاً محض زکات بدنه نگ قا پوسنی آچالار یعنی هر سنه
رمضان شریفگ آخر نده بایرام گیجه سی هر بر نفس ایچون فرض او لان
فطره نی خذ من آموده صدّ قة آیه شریفه نگ مصدقه علماء عظام

حمدا ثم حمدا اشگر سایز طايفه لرگ ايچنده حواچ حمله و دينيه لريني رو ايتمك ايچون خيرات و صدقات منبعلى عقل و فكري له تأسیس اولنمش ايسه ده بزر مسلمانلارگ ايچنده (۱۳۰۰) سنه بوندان اقدم دينجه فرض و مقرر او لمصدر كه هر شئ احتياجي او شگونه تشکيلات خيريه يه يو خدر

غريبه در كه برگون صاحب ثروت ذواتدن بريسيله صحبت ايدر ايكن زكات مالي و بدنيدگ محل صرف ماده سنه تقريب چكوب قرآن شريفگ حكمجeh (سورة توبه ۶۵ آيه) فقراردن ماعدا سائر محل صرف دا حي منم طرفمند تعداد و تبيين اولوندي خصوصاً و جوه زكات و فظره دن مسجد و مكتب و كوربي سالدر مق كسيمي صالح عائيه يه صرف اولنمقگ اقسami بيان او لوند قده مشاراليه هم تعجب و هم غايته تأسف ايتدى تعجب ايتدى بو سبه كه شگونه او و قته دك هيچ بر عالمدن ايشيتميو بدر كه زكتي مذكور يرلره ده شرعاً صرف ايتمك جابز در و تأسف ايتدى بوجهه كه نه ايچون بو مرتبه ده ذكر و نشري اهتم اولان مطلب خلايق آراسنده مشهور و متشرد كلدر و نه سبه مملكت ايرانده مبوط اليه اولان علماء و مجتبهدين قولأ و فعلأ اتفاق و اتحاد ايدو ب مذوب عنه لرينه متسايساً زكتي جمع ايدو ب اگ ضرور يرلرينه صرف ايتمبور لر كه او و سيله ايله بيچاره اهالي علم و هنر كسب ايدو ب بو درجه ده فقروفاقه يه مبتلا و اطراف و اكتافه جلا اولميه لر واقعاً بو خصوصده اشگر علماء اعلام و مجتبهدين والا مقام

مد ظلهم العالى آل الله ويروب صفحات ايرانگ هر بربله و قريه سنده حکومتگ اطلاعى و مساعدت سيله عامله تعيين ايدو ب زكات مالي و بدنيدى عقل و شرع اقتضاً ايدين طريقيله جمع و ضبط ايده لر وبعد صالح عاشه مسلمينه الا هم فالا هم رعايتى ايله صرف او لوته نه مرتبه ده ملت و دولت و مملكتگ ترقى و عمراته باعث اوله جقدر

٢ - فصل

بعض مخدوم زاده لرگ اخلاق و کرداری

تعلیمه خانه يوزى شورمش نوجوانلارگ حال و اخلاق و او اخلاق دن ساير قردا شلار ينه عايد او لان نتيجه في الجمله معلوم اولدى ايندي برآزده بیوک خانواده لرگ و با عنقرب زمانلاده طبیعت ب شور و اسطه سيله ثروت صاحبى اولان جوانلارگ اخلاق و کردارندن مذاكره ايده عجا ميزان عقل و شرعه موافق كورمى و يا داخى زيانده تأسف و نا اميد لك گتور رمى؟ بونلار شگونه زگ نصفى كيچند نصگره آنجق يو خودان دوره ببلور او نده ده كيچن گيجه دن قالمه يورقين و از گين لکدن غايت كسانلله بختخوابدن قالخيرلار بونلارگ يوئنما سى و ساچلار ينى داريوب خدا لرينى تراش ايتمه سى و صگره بزه نوب دوزه نوب ميدانه چخمه سى نىچه ساعتگ ظرفنه دوزلمه سى ار باب دقت او زى فکر ايتسون ايندى بيلور سگز مى بوجوان هارا يه تشريف آپازه حق هرگون و هرگيجه بريه دعوت و يا قلو به گيتمك

و يا محبوبه دالجنه دوشنك واجباتدن ايمش فايتونه مأوب ايسته
ديشكى بور دبر ر طعام و قى هاراده اولور سه نىچه ساعت طعام
او تور مقونه حالت او زره بولانق داخى معلومدر بعده طعام ڭىچه
سباچه كىمى ياقمار بازىقى و ياتيا ترده عمر عزىز ينى باده ويرير
كېچرىر و صبحه ياخين يورقىن و ازگىن منزىلە قايدوب او زىنى
رختخوابه سالوب دنيادن ڭىدىن كىمى ياتوب قالور

تائىف بو دركە بعض كوتە بىن كىلىر بو نحو زند ڭا ئىقى خىلى
لذاتلو و صفالو صانورلار و حتى زيادە مسعود آيت بىلوب آيلە تعىشى
آرزو ايد برا و لىكىن بر قدر دقت ايدوب نظر صحىحىلە با خيلورايىسە
دا ئىمى بىر بور قولقدن باشقە بىرىشى ئىدىر عىن بطالىت و سفالىت و سفاھتىر
ز برا كە بونوغ تعىشىدىن نە دىنه و نە وظە و نە ملەتە و نە دولەتە هىچ
بىر فايدە شورونمۇر مطاقى نفس بىرستاك و هواهوس اسىرى او لمقدىر
لى فقط فلانى بىلوك اوضاع و ثروت صاحبى در دىوب ظاھر بىتلەر
مدح ايدر لاما بىلەيمىرلاركە بومدح و تنا و حسن و براء او جنابك
ذاتىسى و شخصىنى عابىد محسانىدىن دىكەر مەندىشكى آتلارغ و فايتونلا
رگ- ڭۈزۈل لىكى مخصوصى مکانگ آب هواسىنە و ماھر استادلرگ
ھەرىيە عايد در اليسە سنگ قىشىڭ لىكى در زىنگ مهاارتىنە طعا
سىگ لذىد لىكى آشپىزگ استعدادىنە موقف و مربوطدر بىلە
اولان صورتىدە مىخدۇمزا دەلرگ اوزلىرى بۇشىن قالان كىمى
دكلەرمى؟ بلى دوغرىدر بولانلارگ آتا دن- با بادن قالىمە املاك
و قرا يائىگ وجود يىلە و ياجىل آتش فشان كىمى شعور سز آتان

معدنگ ظهور يىلە سعى و تلاشه و بلکە هىچ بىرىشىئە احتىاجلىرى
يو خدر اقا تائىف بودر كە بزم او نلارە احتىاجمىز واردە او نلارگ
بى احتىاجلىقى بزىلورك اقا بزم او نلارە محتاج او لماقمىزى او نلار
بىلەيمىرلارو يايلىمك اىستىميرلر حال بوكە احتىاجات مەتىيەنگ قىدىنە
قالىق و علاج و چارەسى فىكرىنە دوشنك و دوشنمك عقلًا دىنَا و
اخلاقا هىبر قدرت معنوى و مادىي صاحبىنگ فرضىدر زيراكە قىدىنە
قالىمان صورتىدە احتىاجات گوندن گونه آرتار و آغرا لاشار و آرتىدقە
ملتىگ فناسىنە سبب اولور

پى قدرت معنوى صاحبى او لان كىلىر يىنى عالي و يابى وسطى تعلیم خانە
لردىن چىخىش اشخاصە واجبدر كە دايما او زەڭرى و قلمىلە و خصوصا
اخلاق و آدا بىلە سادە و عوام قىداشلار يىنە ياخنلاشوب او نلارى
دىن-ج، و دن-ياج، خىر و رواھىم او لان مەارفى كىسب ايتىمگە دەعوت
و دلات ايدەلر دنیا و عقبادە جھاتىك خسارت و خسانى و عام
و معرفتىگ نفع و نتىجە سىنى گونه گونه نموئە و مثاللىرىلە او نلارگ
نظر يىنده معاينە قىلە لار و بلکە بون خصوصى سادە و عوام فەم عبارە لر
ايلى رسالە لر تائىف ايدوب طبىع و نشر ايتدىرە لر چونسە برا آدمە
و يابى قومدە او لان عيوب و قصورى يوزىنە چىرقىق و شفاحا گوستر
مك او قدر مؤتىر واقع او لمازكە نە قدر او آدم او زى قصور يىنە
مطلع اولوب دوشە و كاھ او لە بىلوركە موجود و ظاهر او لان قصور
و تقىصىرى شفاحا او گا اسناد و يېن حالىدە اصلاح مسلم گورمە و عنادا
انكار ايدە اما رسالە لر واسطە سىلە او زى عيوبنە دوشۇرن سه يقىنا

شرع مقدسه بدئي و لباسی چرکدن ساخلا مق و عطریات استعمال
ایتمک و هرگون بش وقت نماز ایچون دستمaz آلمق و هرجمعه گونی
غسل ایلمک و درناق کسمک و آلتنده اولان چرکی زايل قیلیق
تائیداً وارد او لو بدر و تطهیر و تنظیفگ شرط اعظمی اولان استنجاء
بالماء عادتی که دین اسلامگ ظهورندن بی اهالی اسلام آراسند
عادت و واجبدر هله بویاخین و قتلرده اوروپاده و همه مرآکزمتمد
نه لرده عادت او لمقه باشلانوبدرسا پریرلرايسه کالسا بیق بو ماشه حیوانلر
ایله شرائکللو قالوبلاز باری بومنوال او زره قدرت معنوی صاحبی
او ز وظیفه لرینی ادا ایتدکده قدرت ماذی اربابی یعنی متمول و
صاحب ثروت آقالارداخی اونلارگ صلاح و صواب بیلدیگی تدبیراتی
و میزان عقل و علم ایله وزن او لمنش رأی و تصوراتی فعلًا و عملًا وجوده
شکورمکه بورجلودرلر زیرا که طبیگ تشخیص مرض ایدوب درمانی یاز
ماقی ولازم گوردیگی تدبیراته امر ویرمگی او صورتنه مفید و ثمره بخش
اولا رکه همان درمانی وامرلری انجامه گتوره لروا آلاملسز علم بلا ثمر و
بلا تیجه در مثلاً اشکربر مکتب و یا مدرسه نگ تأسیسی و یاعقايد و اعمال
دیتیه باره سنه آسان و ساده دیلده قلمه آلمنش برکتای طبع ایدرمک
و یامسجد و یا کوری بنا ایتمک کیمی بر عمل صالح معرفتاو و علملو قرداشلار
ظرفندن آلزم و آهم گورونسه گرکدر قدرت ماذی صاحبی بی توّقف
انجامنه اقدام ایده لرور و حانی آتالارداخی بوگونه خیرلو و عمیم التفع
امورده دین مذین اسلامده مبین و سیله لر ایله نجه که اجمالاً ذکراو
لوندی ملتنه و دولته یوک خدمت ایده بیلولر بر مرتبه ده که اصلاً باشنه لرنگ
حمایه و اعانه سنه احتیاج قالماز

۴— فصل

دین اسلامه نسبت ویریلن بعض اعتراضلر و جوابی

دین اسلامه جهلاً و یا غرضاً اسناد ویریلن اعتراضلردن و دوغرسی
تعرضلردن بری بودر که گویا دیانت اسلامیه قلیع گوجیله انتشار واستقرار
تا پو بدر و حال آنکه دین و عقیده آیله مقدس حال و شاندر که بدون
اکراه و اجبار گرگ تسليم اولونه یعنی محسن تأثیر کلمات نبوی و قوت
آیات و بینا تله قبول اولونماید

اوقاً هیچ بر مورخ و اهل علم انکار ایده ییلمز که دین اسلام
آیله برگسگ کلماتی و تعلیماتی ایله باشلاندیکه نه اینکه اولدیقی بلدگ
اهالیسی نشر دینده او گاً معین و حامی اولوب برگسه اکراه و اجبار
ایتدیلر حتی او زینگ جمله خویش اقرباسی او گاً عکس وعدو اولوب
منعنه چالشیدیلار اتا معهدنا یری گلاد کجه او حضرت دعوت و نصیحتی
تبليغ ایدوب یوماً فیوماً دین اسلامی قبول ایا نلرگ سانی محسن
او حضرتگ کلمات و تبلیغات مقدسه سیله آرتماقه باشلادی واون
اوچ ایله کیمی بومنوال او زره رفتار اولوندی فقط هجرتند نصرگره کلمه
طیبه نبویته نفوذیله ایمانه گلمنش اهل اسلامگ قاننی و مالنی مباح
بیلمک فکری و هردم بر او و ج موحدین او زره هجوم گتورمک
اقداماً تی قدیمدن بری قتل و غارتہ عادت دو تمش مشرکین مکه طر
فندن نمایان اولدقده ناچار بعض غزوه لرگ و قوعنه سبب اولدی

معلومدرکه بويوزدن ظهوره گلن غزوه لرشان و ساحة توته هرگز نقص شتور مز خصوصاً او نبوته که جنبه سلطنته قرين اوله يعني روحانی و جسمانی مادی و معنوی و سیاسی احکامگ نشر و تبلیغه میعوثر اوله و بوگونه غزوه لرده جانب رسولدن و یاخلفاسی طرفندن خطاب او لونان تشجیعات اخوت و محبت بشریه باره سنده بیوردیقی امره منافی اولماز نجه که بعضی از زعم اید و بلر چونکه اخوت و صیتی شخصگ شخصه اولان حقوق و وظایفنی رعایت و حفظ ایتمک ایچوندر اما حال مدافعه و محاربه ده دین ترغیبات و تشویقات حقوق عاقله ملیه نگ حفظی ایچوندر بری برینه تقض یتور مژوهبری او ز موقعه مقبول و مستحسندر بوحالگ مثالی بوگونه درکه بر طبیب حاذق و با و یاطاعون مرضنه مبتلا اولان شخصگ علاج رتداویسه مباشره اولان حالده بر طرفدن او نگ احوال شخصیه سنی و مزاجنی نظره آلوب قسم علاج و چاره لرگ استعماله امر ویریکه او مریضگ طبیعت مخصوصه سنه وقت ویروب حالت صحّت و استقامه شتورسون وا و بری طرفندن متفعث و صحت عاقله بشریه فی رعایت ایدوب بومرضگ عمومه سرایت ایتمک احتیاطی ایچون او مریضگ جمیع لباس و رختخوابنی و اثاث بیتنی یاندرب تلف ایتمکه شد تلو امرلر و ییر معلومدرکه او لمجی حکمگ ثمره سی حفظ صحّت شخصیه و ایکنجینگ نتیجه سی نوع بشرگ عموم افرادینه عایددر و مناقضین قبیلندن دکلدر بو مسئله فی تحقیق و تحلیل ایدند نصگره بیلر سنکه دین اسلامه اسناد و پریلن د قتلرگ اغلبی دینگ عمومه عاید اولان

احکامی شخصه عاید اولانه مادیاتنی معنویاتنی سیاسی حکملری رو حانی امرلره خلط ایتمکدن ناشیدر مثلاً قرآن شریفگ قتل و جنایت با بلده بیورولان حکمنی که جمعیت بشریه نگ احقار دمنه و انتظام امورینه عاید بر امر عمومی و سیاسیدر خصوصی و شخصی احکامدن فرق ویر میوب و یا فرق و برمهک ایستمیوب قرآن محبتنه و اخوتنه امر ایتمکله ییله انتقام و قصاصده امرا یدوب دیوب تناقضه حمل اید رلر و بعض اسلامانلاردن جهاللدن و وحیشیدن و گونه گونه علتلردن وعدا و تردن ناشی قتل و جنایت تقصیر لریلی همین آیه قصاص و مکافاتگ نتیجه سی حساب اید و بلر اما قرآن شریفه عفو و صبر و تحمل و حلم و لطم و غیظ آیات شریفه لریلی گویا که گورمیرلر.....

واقعاً اگر بوگونه اوامر آراسنده تناقض وارسه لازم کلورکه کل اوروپا دولتلرینگ حفظ نوع و انتظام امور عاقله ایچون وضع ایتدیکلری قوانین سیاستیه و حدودیه حضرت عیسی^ع گ اخوت و محبت باره سنده بیوردیقی امره مخالف اوله و او قانو نگ مقننلری و مجریلری کل دین مسیحیدن چخمش حساب اولونه بیله درمی؟

خلفانگ عصرنده وقوسه کان غزواه دقت اولونورسه محض سیاست مدینیه نقطه سنده ظهوره کلوبدر يعني قلبچ آنچ دایره مملکت اسلامی توسع ایچون چکاوبدرنه ایدکه حدود دینیه فی بیو تمک ایچون بوایکی مختلف مسئله فی فرق ویر مین بی بصیرتلر و یا عمدآ سهو اید نلر اسلامه سیف و سنان استعمالنی گورنده نشدین ایچون چکلمکنه حمل ایدوب خطأ و ضلالته دوشوبلاگ قوقلو و شوکتاو زمان

جناب فاروق گ عصربى قدس شریفی فتح ایلاریکی وقت قدسگ تو پراقنى شوشه سوئرماقه قادر ایکن نه ایچون جمله نصارانگ حریت دینبە سنه و حقوقنە تمکین ویردی او نلاره عهد نامه ویروب حتی او نلاردن آغرتھمیلات و توجیهات آلمیه جقنى اعلان ایتدی ثانیا بز اهل اسلام جناب پیغمبر نوح و ابراهیم و موسی علیهم السلامه باخان کیمی با خروق یعنی «**و ما انا الا بشر مثلكم**» آیه شریفه نگ مضمو تجھ او حضرتی جمیع موادده خلقگ بریسی کیمی بیلورولك فقط تأییدات الهیه و آیات و بیناتله مؤید بر ذات خجسته صفات اولدیقنه اعتقاد ایدیروک توراتی آچوب انسای عتیق قصه لریانی او خویانلار شور رلر که غزوات و مدافعت و قعه لری دستگاه نبۆتده داخی اتفاق دوشن حادثه لردن بردرو بو ظاهری قھرو تد میرگ باطنی عین لطف و مرحمت وعد التدر **شَرَّقْلِيلَ مَعَ الْخَيْرِ** **الكَّيْرُ خَيْرٌ خَصْوَصًا** او نبۆتده که مصالح دینیه و قوانین دنیو یه نگ وضع و اجرا سنه ما موراوله و خاتم النبیین لک فضیلتی ایله عَلَم افراز مضاف نبوت و سلطنت او لوپ هر ایکی مرتبه جلیله نگ جامی و کافه ناسگ اخلاق اعمالی اصلاح و تکمیله میعوث اوله بو شو نه منصب رو حانی و جسمانی ایله متصرف او لان ذات عالی مقامه لازم کلور که شتور دیکی دین و شریعتگ دائره سعادتنه هر و جمهله مقدور و ممکن ایسه بادیه جهالت و ضلالتده قالانلاری دلات و داخل ایتمک بو صورتده البتہ طرق دعوت و دلات مدعیلرگ حال و اخلاق و عادات و خاصیتلر ینه نسبة صور مختلفه ده ظهوره کله جکدر

بیله که کیمیسی هادی و داعی بحق اولان سگ اخلاق حسنە و اعمال مرضیتە سنى محض مشاهده ایتمکله و کیمیسی مواعظ و نصایح مشفقاته وسیله سیله وبغضی اقامە دلیل و بر هان واسطه سیله و بر فرقه آیات و اعجاز با هر مشاهده سیله نجات و سعادت یولنە سالک و فایز فوز عظیم اوله جفلر و بعضی وحشی خصلت و درنده طیعت اولان سکلرده قهراء و کرها اصلاح و تریه او لونمە ضرورت شورونه جکدر زیرا که هانسی طبیب حاذق نفع و فایده سنى بقین ایتدیکی درمانی مريضگ کمال نفتر و کراحتنی شورسە ده جبراً و قهراء او نگ بو غاز ینه تو کمز؟ و هانسی جراح ما هر بر عضوده بهمه شلن آکله برد دگ خلی وقت مراهم طاهره ایله الیا منه چالشوب علا جندن ما یوس اولدقدە همان عضوی قطع ایدوب آتماز و بو وجھله سایر عضولرگ صحبت و عافیتنە چالشماز پس اشگر بو حال طبیب جسمانی ایچون عقلًا و فنا جایز و روا ایسه نه ایچون طبیب رو حانی ایچون جایز شورونمیه حال بو که جان و ایماندە حس اولان سگ سرایتی جسمدە کی دردگ سرایتندن داهی زیاده مؤثر و مهکدر بیله اولان صورتده اشگر پیغمبر خدا اون اوچ سنه بعض درنده خصلت مشرکین بد آیینگ امراض رو حانیه و ایمانیه سنه مراهم نصایح و آیا تله علاج و تداوى ایدوب شفاید پر اولمیان حالده او باطل و عاطل عضولری قطع ایتمگه حکم ایتسه عقل و حکمته نه منافقی وارد؟ خصوصا که بو نحو مسموم و هالک عضو لری قطع و سلب ایتمک سایر عضولرگ صحبت و عافیتنە سبب اوله جقدر

٤— فصل چهارم

دین اسلامه اسناد ویریلەن ایرادگ بىریدە بودر كە ديانى
اسلامىتى رقىتى يىنى قول آلوب ساتمىقى جايىز شورىر حال بوكە انسان
انسان اولدىقى جهتدن شىرك محترم دوتولسون و حيوان درجه سندە
حساب او لونماسون آغلق قرالق عوارضا تدن اولدىقى ايچون شىرك
نظر اعتباردىن ساقط اولسون اتنى
ار باب كمالە معلومدر كە رقىت واسارت عادىي قديم عصرلدن
قالمش برعادت او لوب نە ابراهيم و نە موسى و نە سايرلىرى بو عادىي نەمى
ايتىمگە چالشىمبىلار بلکە بالعڪس حضرت ابراهيم^٤ او زاولنجى عورتى
حضرت ساره نگ كىنizى حضرت ها جرى آلدېقى واوغلى حضرت اسحق^٥
حرآنده عمومى قرى رفقاتى آلوب چوخ مال و جارىيە لرايىلە
كىنانە شتوردىشكى و اسحاقگ او غلى حضرت يعقوب دايى قىلارى
ليا و راحيلى جمعاً نكاچ ايدوب هر بىرينه بر كىنiz قوشولدىقى و حضرت
يوسف^٦ مگ قول آدینە ساتلىدىقى و حتى حام او لا دينگ سام ويافى
او لا دينە قول و اسىر اولماسى آنا لارى حضرت نوح^٧ مگ نفريتنە شورە
توراتىدە مفصلًا مذكوردر تورات اهلى و دين رئيسلىرى بونى او خويوب
تسليم ايدردىلر و كىدا انجىل متى نگ او نونجى باىنگ ٢٤ و ٢٥ نجى
آيە سندە مذكوردر كە «شاڭىرى مۇلەمن و قول آقادىن سۈك دىكىلدر
بىسىر شاشىرىدە كە معلمى كىمىي و قوله آفاسى كىمىي اولە» بو آيە دخى
رقىتىنە تىكىن و يېرىلىد يىنكى آندرىر

حىمانگ اگ مشهورى ارسطورقىت واسارتى جايىز شورىك باىنده بىلە
دېوبىدر كە آلات و اسباگ اوراوزىنە حرڪتى ممکن او لورسە
اسار-تگ لفوى جايىز اولور و او زمانلارگ اھالىسى داخى قوللارگ
حيوان كىمىي آلنوب ساتلماقنى و مشقىتلوايشىلدە ايشلىتمك ايچون درىسى
قالىن ياراندىقنى اعتقاد ايدى لرايدى

پس دقت و تصور او لونسونكە بودرجه ده درين كوك آتمىش و
حتى فيلسوفلار را شورىش عادت قدىمەنى بىردىن بىرە شوتورىك عقلأ و
حکمة نە مرتبە دە دشوار و بلکە بىردرجه يە قدر ناممکن اىسە دە شىكە دە
دین اسلام بىر عادتە كراحت و نفترله باخوبدر و هلة اولى دە والدىن
و اقربا و فقراء و ايتام و همسايدە و مسافرلارابىلە برا بىر عىيە و جارىيە لىرە
داخى اجسان و مرحمت او لونمە تووصىھ ايدوبدر (سورة نسانگ
٥٣ نجى آيەسى) و ثانى الحال ربقة رقىستى رقبة بىر بىلەن بالمرى
آچق شۇنە شۇنە حررت چارە لرى مقرى بىوروبدر

يىلە كە هېرىكس رمضان شىرىفده افساد صوم ايدرسە و يى يىمىنى
سىندرارسە شىركەر هېرىسى ايچون بىر قول آزاد اىتمىك و كىدا اشىر
بىر کس قتل خطى ايدرسە دىيە سنى رە اىتمىكلە يىلە شىنە تحرير رقە اىتمىشكى
(سورة نسانگ ٩٢ نجى آيە سندە مذكوردر) و ذكاراتگ محل صرفىندەن
بىریدە قوللىرى آزاد اىتمىكدر و بوندىن علاوه تحرير رقە باىرە سندە
وارد او لان حدېتلەر مەڭلە هېرىكس قولنىڭ بىر عضوينى آزاد ايدرسە
او زىنگ تمام بىننى جەنم او دىيندىن آزاد اىتمىش كىمىدر» حد بشى
«خلقگ شىرىزى او كىسىر كە خلقى ساتە» نصتى ادعامزە شاھد و دليلدر

نجه که شارع مقدس اوزى واصحابي بو عالي قانوٽگ اجراسنه مرارا اقدام و نیچه نیچه قوللر آزاد يورو بلالر و حتى اونلاردن بعضيلرى علم و فضل صاحبى اولدقلاري جهتىن يوك خدمتلره منصوب اولوبلالر و مأمور اولدقلاري امورى انجامه شتورمكده ديانات و انصاف يولندن دره جه تجاوزا يتميلر پس و حشى حيوانلىرى كيمى صحرالرده سآمى شىزمش و هىچ بردین و طریقت و ادب شورىمش انسان صورت حيوانلىرى انسان سلکنه داخل ايدوب اونلاره انسانىت اور ئىتمك و خدا پرست و دىلدار قىلمق و بعنه شونه شونه امرلىر و وصيتلىر مو جىنچە آزاد لقىنه چالشمق عقل و انصافگ و دباتت و مروتگ اگ بىندىئى شىئىردىن برى و عمده سيدر و بونگ عكىسى رأى و بىن انسانى جهالت و وحشىت و حيوانىت اوزره باقى قويىقه سعى ايدن كيمىدر دوغىدرانسان حيواندىن شىرك محترم دوتوله بوجىته كه انسىتى ومعرفتى و تربىه سى اوله والا حيواندىن فرق او لميان انسان شىنه ده حيواندر مختصر عبید وجوار يىگ حال و حقوقلىنى حفظ و رعايت ايتىمك و عاقبت تحريرىنه اقدام ايدوب آزاد قىلمق با بىنده دېلىرىان يانه قۇبواب انصاف و حفانىت شۇ رىلە باخولور ايسە دين اسلام جملەدن او توب كىچىدېئى آشكار اولور

حىچى ۵ — فصل

اوچىنى ايراد دين اسلامگ جايىز شوردىئى تعدد زوجات باره سند در يعنى بر نفر زوج زوجات متعدده نگ حال و او ضاعنى

عدالت و حفانىت اوزره رعايت ايتىمكى عىقلدىن بىعىد شورىج جوازىنى

تعييب ايدىرلر انتسى

اولاً بوايرادگ منشائى دين اسلامگ اساسنده يعنى قرآن شريىده بو خصوصىدە مذكور آيەنى درست ولا يقىنچە فهم ايتىمكىن ناشىدر و حتى بعضيلرى بونگ او نگ آغزىنەن ايشتمكە يىلە گمان ايدىرلر كە هر مسلمانگ دورت عورتى اولمۇ واجبىرىعنى جوازى وجوبه حمل ايدوبلىر

تعدد زوجاتگ جوازى سورە نسانگ ۱۳ نجى آيە سندە مذكوردر بوايىد دوغىدر دورت عورتە كىمى نكاچ ايتىمكە اذن و يرىلو بدر و لكن بلا فصل ديلوبىدر كە «اڭىز زوجات آراسنە عدالتسىزلىكىن قورخىڭراو صورتىدە بىرىسىنى اختيار ايدىگز» پىن معلوم او لدىكە متعدد نكاچ ايتىمكگ جوازى مطلق دىكىلە مشروط و عادلانە رفتار ايتىمكە منوط در و رعايت عدالت داخى هىبرىكىگ وظيفەسى و مقدورى او لمادىقى جهتىن تكىلىفي آنچى بىرىنى اختيار ايتىمكدر بوجىته در كە اهالى اسلام آراسنە ندرة تاپيلور كە بىر شخصىگ ايىكى — اوچ عورتى او لمىش او له و تاپلان اتفاقلارداخى او صورتىدە در كە اول شخص متقول و صاحب او ضاع و سىتما بقاى نسل و خلف تمناسى اونى او لمىجي عورتىن فرزندى او لميان حالى اىكىنجىسى آلمقە وادارا يىتمش او له و بواخرمىجي صورتىدە چوخ اتفاق دوشىركە اولمۇجى عورتگ اوزى ارىيە او لان محللىتى و ياقرا بىنى جهتىن زوجنى وادارا يىدر چونكە تناكىحدىن عمدە مقصود توالىد

او لاماقي شرعاً لازم کلديگنه بناه جمله سنگ او زولي' التعملينه
شرعاً محرم و حليله او لاما قنى اي حاب اي در و بو جهه اسماً و معنا
بات تمام زوجه و حليله شرعیه آدلانور و هر برندن متولد اولان ولد
شرعی حساب او لنور و آتا لارینگ جمله ما ترکندن ارث آبارمه
حقی وارد فالدیکه زوجات متعدده آراسنده بريسينگ وجاهتی
و عقل و کمال و تریه سی صاحبگ میل و میلتی جاب ایتمک واو
جهه او گازیاده محبت گوسترمک قهری و قسری قبیلندندر یعنی
اختیاری دکل و اختیاری او لمیان شیئه ده انسان مکلف او لماز معهذا
اگر زوج زوجات آراسنده شرعاً مقرر اولان قانونی سدرسه یعنی
نفقة و کسوه و سکونت و حتى تجميلات و زینت با بنده عورته لازم
اولان مایحتاجه فرق و تفاوت گوسترسه و دورت گیجه دن بر هر
برینگ ایو ینده یتوته ایتمگی و دورت آیده بردفعه مقاربی ترك
ایته شرعاً آثم و مقصود

تعجبدر که بعض یو گنیزیلر تعدد زوجات ما ذه سنی اهالی اسلامگ
تحصیل فنون و ترقیات حاضره کسبیدن گریده قائمده و نصارا یه تقرب
ایتمگه مانع اولدیقه علت گوستیرلر سوال او لونور که همین اذعا
مطلق جوازنه اذن ویریلن وفي الواقع غایته نادر اتفاق دوش
تعدد زوجات قضیه سنگ نیچه تیجه صحیحه سی اوله بیلور و ها نسی
قواعده منطقیه ایله اینباتی ممکندر

حال بوکه فرانسه لسانه کاملاً دارا اولان' شرق' فا ضللردن
بری او ز تصنیفنده نصارا مور خلرندن قانتو تاریخ عمومیه سنگ

و تناسل اولدیقی دیناً و عقلًا معلوم و مبرهن بر امردر و همیده هر
برسگ طبیعی مرادیدر که او نگ دنیاده بر خلفی و نشانه سی باق
فالسون که او نگ آدی و سانی و نسلی ایتمسون
شاید طبیعت انسانیه ده بو خواهشگ جلی او لاما نوع بشرگ
بقاسی و از دیادی ایچون بر حکمت الاهیه در و تعدد زوجات داخی
تواحد و تناسلگ وفور ینه و بوده اعوان و انصارگ کترنه موجب
اولدیقی ایچون اساس مدنیته ممد و معد بر امردر اهل اسلامدن
دورت عورت آلان گمان ایتمرم که مین لردن بری او لمش اوله
او لسده او ده عزت و حشمت و روت صاحبی اولمش او لور
دو غریدر سلاطین اسلامیه دن دور تدن زیاده ده حرم و حلیله سی
اولان وارد و لکن اونلارگ زوجه آدلانمکه با شقه سبب و علت
شرعی وارد یو خسے یور و پا پادشاهی رینگ دولت سراسنده موجود
طا یفه انانیه بیت سلطنت اسلامیه ده موجود اولاندن داخی زیاده در
قطط فرق و تفاوت بودر که اونلاردن بری آنجق شرعی زوجه ویرده
قالانی گونه گونه لقبه لقبه تسمیه اولنوبدر بوگاده سبب خرستیان دینگ
قانونی در که بردن زیاده عورت آلمقه یول ویرمیوبدر لکن اولقبه
اولان انانلردن هانسی بری ولی التعملينه خوش کلو رسه زوجیتگ
تمام معنای هر برندن تا پله جقدر اما سلاطین اسلامیه بر طرفدن دین
و شریعت یول ویرمگه شوره که زوجات آراسنده نفقة و کسوه و مسكنه
عدالت و حقانیله رقتار ایدن حالده جایزدر که متعددآ نکاح ایده واو
بری طرفدن بیت سلطنته ضرور اولان کل انانیه نگ صاحب بیته محرم

۱۵ نجی جلد ينگ برنجی با بندە تقلاً دیر که «قىسىلر اىچون ترقى ج و تاھل قطعاً منوع اولميوپ حتى بىزوجە يە اكتفا آنجاق او نلارە مختص ايدى اما نصرايىتگ اولمجى عصرىنده مىحيلر اىچون تعدد زوجات دخى جايىز ايدى وڭىھ دير كە استاستقە فنى شهادت و بىرىر كە دنيادە عورت جنسى كشىدن زىيادە در بوجەتە تعدد زوجا تگ اوروپا دە منع او لو نماق چوخ عورتلرى ارسز قويوب اڭرى يولە شىتمىگە ناچار او لورلار و همىچىن بىردە تاھل ايدوب سگە سېلىردىن بىسىبە شورە زۆجين آراسىدە نفترت و كراحت يوز و يىنندە و صفا غىر مىكىن او لان صوررتە تطبق امکانى اولمادىقى جەتىدىن چو خلارى تاھل ايتىشكى رأساً ترك ايتىمكە مجبور اولوب فحش يوماً فيوماً آرتىقى در و بناء عليه اوروپا دە «عورتلر مسئله سى» يۈك مسائلىدىن بىرى حساب او لئور و بو خصوصىدە مباحثە و محاورە مجلسلىرى دولدو بىزوجە كە نتىجه سى عاقت دين اسلامگ مىن اوچ يوز اىلدىن زىيادە اىرەلiden شوردىيىگى تطبق قانوننى وضع ايتىمكە لا بد اولدىلار»

٦ — فصل يېھى

﴿ علماء اسلامە اسناد و يىريلن اعتراضلر ﴾

دين اسلامگ بعض احکامى بى طور جھەل و ياغرض او زره اعتراض ايدىلر دين طرفدار لرىنى يعنى علماء عظامى داخى زىيادە ذئم وقدح ايتىشكە جسارت ايدىرار و اهالى اسلامگ جانب شرقىدە ترقىيات حاضرە دن

بى بىھرە قالدىقنى و بى طرفداه آثار تەذىن و ترقى شۇزىندى يىكى او حضراتىگ دينى و دىناني كمالىچە فەم ايتىمكىرى يە و ياقانوب و ييلوب اڭرى و نادرست تعليماتلىرىنە اسناد و يىرلر
بى او نلارگ علماء اسلامە نسبت و يىردىكلىرى او صاف و اطوا رى بورادە مذاكىرە ايتىمكىدىن چىكىمە جىڭ چونكە آرخا ينوق ىكە دينى ياخشى تانيميان دين طرفدارلىرىنە ياخشى تانيمىھ جق و علاوه اسناد و يىريلن صفتلىرىن مطلع اولمۇق ھەرمىندىلە اىچون اھتم و الزم در زيرائىكە مطلع او لان صوررتە البته عقلًا و اخلاقا ھەربىركىگ فريضة ذە سىدرىكە محاسبە نفس ايتىسون اڭرى الواقع او اوصافگ صاحبى ايسە مجاهدە نفس ايدوب رفع و ترکىنە چالشىسون واتا او نىڭ حقىتىدە زىعم او لىنان باطل عقىدە لرگە عمومە تعلقى اولدىقى جەتىدىن ردىه سە اقدام ايتىسون مىللا لا محالە جىرىدە لىر و روز نامە لىر واسطە سىلە حقىقىتى مىدانە قويوب حقانىتى نشر و ابراز ايتىسون علماء اسلام بارە سندە دىلە و قلمە آلدە يقلارى ھفوات بودر:

«دیانت اسلامىيەنى تبليغ ايدىن روحانى صنفى بى كار و مفته خوار و رياكار و مضلل بىصفى اولوب مملکت ايرانىدە اختيار و اقتدار لرى مبسوط اولمقلە حکومتە غایتە نفوذ و تسلطى واردە، جمیع تكىيات و توجيهات دولتىدىن معارفدرلاردا ياما ملت و دولت و مملکت فائىئە لرىنى و رعایا گ صلاح و مصلحتى و بصير تلو و معرفتلىو او لمقلارىنى او زفوايد شخصىتە لرىنە تابع ايدىلر لرى ماڭى و معنوى ترقىاتە باعث او لان ھەربىفكار جدىدە نىڭ

اتا اوضاع و تعيش في نفسه نهایت سخت و دشوار در و بوگا دلیل او لمق اوزره هر سنه اهالی ایراندن يوز لرجه مین لرجه سرحد دن برى آشوب آياق يالين باش آجق سيل کيمى کلنلري نظره ويروب ديركه کيمىگه اونلاردن بر آغا جگ کولىگه سنه وطن دن واهل عيا لدن ايراق يerde حالت احتضارده آه سرد چکلری مشاهد ايتميودر وکيمىگه اونلاردن يوروولمش و آرغلامش و جندر پالتارده سورخىن دوشمش اسير لرکيمى يى نوالره راست كيمىودر وکيمىگه ييله فلاكت و ذات حالت دوشمش يىچاره لرى تذكره چيلرالده اسير وارکور ميودر اونلارگ بو تأسفلو حال للرینى خياله شنوره بلمز» اتهى ذكر اولان فقرات و تعرضاي مطالعه قيلانلار و ظاهر احواله تطبق ايدنلر شايد معتبر ضي ظاهراً مصيب و محقق شمان ايده اتا بر آز دقت و تعمق او لو نورسە معلوم اولاركە او اسناد لردن بعضىسى بالمره افک و افتراء و بعضىسى مدنى ملتارگ روحا نيلريله مشترك و بعضىسى محض بر علت مقتله يه متنى اولمسيوب عمل مختلفه متعدده دن ناشى اولد يقيني يقين ايده جىكىر اشى علماء اسلامه اسناد ويريلن بى كارلاق و مقته خوارلاق و تكليفات دولتى دن معاف او لمقدن مراد بود ركه شويما اونلار محض اهالىنگ امور روحا نيه سنگ اجرا سنه مباشر او لو ب جماعتگ اعane و احسانىله ڭذران ايدرلر مدنى ملىلرگىدە روحا نيسى ييله در اختصاصى اسلام علماسنه يو خدر و بو صحف شريف هر عصر و مكانه و هر برقوم و ملت آراسنده دايما بو شونه تعيش ايد و ب تكليفات دولتى دن معاف اولو بلار و معاف

قسم حركت وبها نه لر ايله منعه چالشىرلار ديان اسلام او زريله صگره دن آرتان بعض زوايدات و بد عتلرگ رفعه چالشقدانه دخide ازديادينه تعصباً سبب اولورلار اهالى اسلامى او ز دينلىرى باره سنه نه اينكە برآيدىن واضح قانه جقه دلات ايدرلر حتى بش وقت نمازده او خود قلارى اوچ دورت دعالرگ معنالرىنى ده اونلاره يلدريمىورلر فقط دينگ اعمال طرفى و ما دياتنى خلقه او سگره دوب عمله شتور مگه وادر ايدرلر معنوباتى ورو حانياقى و تهدىب اخلاقه دايير تعليماتى بالمره برگنار قالور او طرفه اصلاً اعتناً ايتمىورلر دينگ اساس و اصولنى اشكى ايله اهالى اسلامگ فهم و عقيدة سنى اشگوب ظلمت جهالى ده قالماقلارينه چالشىلار تا او زلرى بو احوال دن استفاده ايده لر تا بعلرىنى باشقه دين و مذهب ده اونلاره نفترت و بلکه خبات نظريله با خدىير ميقه و حتى حيوان درجه سنه شكور مگه وادر ايدرلر و بوجهه شيعه و سنى و كاه شيخى و اصولى مسئله لريله آراني قارىشدروب اهالىنى يوك مهلکه لر سالورلار ۱۵-۲۰ سنه تحصيل ايد و ب عمرارىنى مala يى و بى تىجه مطالبه و باحث الفاظه صرف ايد و ب عقلگ و فكرگ توسيع وجولا نه اصلاً مقيد د كلر مختصر بوعالي جنابر ملت و دولت و مملكت اىچون بى بلاى عظيم و بد بختلىك او جا قيدر »

بو اوصاف ذميئه نى اسناد ويرىند نصگره بو فقره نى داخى اذغان و اعتراف ايدرلر كه يىچاره اهالى بو شونكى اوضاع و احواللىن ده ڭنه ده او حضا تگ حمايتنه و قىيمومتنه مرهون و مد بوندرلر

اسنادینی ویرمک خلاف و گنه خلا فدر بلی او له بیلر که بوگونه
عالملرگ اجتهادینده و نظنن ایتدیگی مطلب و فتواده خطایوز ویره
و بو سبیه ده اهالینگ فواید عاقه سنه و مصالح مات و دولته منافی
اولان تاییج بعضاً ظهوره کله بوده معلو مدرکه بوگونه سهو و خطاهر
برذی قن ایچون عمله که بیلور ظنمه شکوره ملت و دولتگ مادی
و معنوی ترقیاتنه مانع و رعایانگ بی علم بی معرف و بی صفت قالماقلاء
رینه و جلای وطن اولوب اوزگه لرک و طینی ملکنی وابوینی
آباد و اوزبورتنی و خانه سنی ویران قویمه سبب و علت فنون
دنیو یه نگ علوم دینیه ایله برا برکسب و تحصیل او و دمغید ر مشاهده
اولونان تدقی و تترله و فقر و فاقه یه سبب عمران مملکته باعث اولان
مدارس فنیه نگ جانب شرقده موجود اولدمقیدر اکر علوم دینیه
مدرسه لری کیمی فنون دنیو یه مدارسی داخی مهم موقعیه و مرکز
لرده گشاده اولونه ایدی و بو مدرسه لردن ما هرو فنی عالملر میدانه
چخه ایدی او لوقت بو قدر اعتراضات و تعرضاً ته هرگز بول قالماز
ایدی و معلو مدرکه بوگونه مدارسگ گشادیه علت اوقلاً ذوات
و ثانیاً ملندرنجه که صدر کتابچه ده ذکراً اولوندی پس سوال اولنور
که او هانسی عالم ربائی و یامجتهد جامع الشرايط درکه وزیر
معارفگ تدبیر و تصویبی ایله و یا برقرار صاحب ثروت ذاتگ
احسانیه آچیامش و یا آچیله سی مدرسه لرگ گشادیه هانسنده که
همی علوم دینیه و هم فاعون دنیو یه معا تحصیل او لونه ممانعت شوستره
حال بوکه علامای اسلامگ بالعلوم تحصیل علومه خواه دینی او له

او لاما قلا ریده عین عدالت و مرقت و حقتا نیتدار
ا ضلال و اغواه اسناد یسه یعنی دینگ اساس و اصولی
قصد آشکوب خلqi ضلاله و مهله که یه سالمق نسبتی اسلام علمایی
حقنده هرگز قبول و مسلم د کادر بواسناد بالمره سهو و خطأ در لکن
فهم و اجتهاد لرنده خطایه د و چار او لماقلا ر یعنی ده انکار اینه یلمزم
بر مسئله فی دوز و دوغه آگلیوب کج تعلیم ویرمکه سهو و کج آگلیوب
فهم ایند یکی کیمی تعلیم و تلقین ایتمک آراسنده یوک فرق وارد
او لمجی الله تعالی عنده و جماعت یا ننده و انصاف نظرینده خجل
و شرمنده و مین طعن و لعنه مستحقه در اما ایکنجه خطاسنه و سهو ینه
دو شنمد یکی ایچون هرگز مستحق ذم و لعن اوله یلمزم چونکه خطاسنه
وسو فهمه جا هندر یعنی اشکر خطایه گیتمکه اشارت و دلالت او لور
سه و او ده خطاسنه دوشنبه گه او لمجی عقیده سنه عنادا باقی
قالور ایسه بلا شبیه او ده او لمجی کیمی طعن و لعنه سزاوار او لور
اسلام علمایی دین و مذهب باره سنه تعلیم و تلقین ایند یکی
عقیده و اعمال محض او ز فهم و اجتهاد ینگ تیجه سی و حاصلید ر
و بو تیجه نگ حقيقة و حقانیت او زره او لماقنی ایمان و اعتقاد
اید یعنی آگلاد یقی او در که دیر و یازیر یوخه با شقه طور آگلیوب
و غیر طرز ده تعلیم ویرمکی و دینه و مذهب خیانت ایتمکر یعنی اسلام
علماینگ اخلاق و اطواریه و تقوی و ایمانه درست مطلع او
لانلار هرگز مسلم شور یه جک در مرا دمز البته هر یار مچیق و مرائی
ملالرد کادر کامل و عادل و متقی عالمدر بوقسم علایابه ا ضلال

و خواه فنی تحریص و ترغیب ایتمکلری ثابت و مبرهن در زیراکه فرض تحصیل علوم دینا وارد و میین در حال حاضرده کی مدرسه لرده نجه که دینی علمی تحصیل او لنور هکذا فنون دنیویه دن هیئت و قن حساب کیمی علمی تدریس او لنور و هیچ فرق و بولمیور که اول مجیل علوم دینی و آخر مجیل قن دنیویه در جمله تحصیل ایدنلر علماء و ملت یازند عزیز و شرامی دو تو لوپ معلمینگ دیزلری آلتنده ملاکه لر قناد لا رینی دوشد یگنی اعتقاد ایدیلر پس اگرمذ کور فنلر علوم دینه یه قوشولان کیمی سایر لری داخلی او طور قو شو لس و تدریس او لوئنه هانسی عالم رباعی اوئی منع ایده بیاور منع ایتسه ایدی بونلار یده حالاً منع ایدردی علماء عظامه چوخ یا خشی معلو مدرسکه علوم دینیه نگه تحصیلی و اولعومگ اقتصاد ساجه عمل ایتمک نجه که دنیاده دینگ قوام و دوامی ایچون و آخر تده رو حگ بقا سی ایچون ضرور وزاد معادر همچنان دنیاده الی ما شا الله راحت و فراغت یا شامق ایچون و ملت و دولتگ ته قیسی و تقوی ایچون علوم دینیویه ده اهم و آلزم برادر انسان ایکی سنه ده محتاجدر و ایکیسنی ده نشرا ایتمک دولتگ و ملنگ فریضه سیدر اشتر جانب شرقده «پیدا فوقا» فتنه یعنی تریه و تعییم علمنه عالم و ماهر اولان برو زیر معارف جمله مدرسه و مکتبه سایر مدنی ملتلر سیاقنده نظامه ساله و هر بر علم و قن و لسانگ فرداً فردآ معلمیری اوله و سنه تعلیمیه ده و بیلن درس ایچون «پرا غراما لار» و فهرستلر ترتیب و برهله که هر بعلم اوز تعییم و بره دیکی علمی بالسانی همان

پرا غراماتا یه موافق کیچه و سنه تعلیمیه نگ اوخرنده (سنه تعلیمیه پایزگ اوایلندن باشلانوب بهاوگ اوخرنده تمام اولور و بوندن صگره اوچ آی یا گونلری ایام تعطیلدر) امتحان مجلسی قورولوب جمله معلمیر و عالمیر و معتبر شخصلر حضورنده دینی و دنیوی علومدن والسنده امتحان و برسیه بلاشببه ترقیات معنوی و مادی گوندن گونه ظاهر و نمایان اوله جقدر و الته آلهیات و علم کلام و فقه و اصول علمیر هر بر مقامه گرکدر اگ اوچجی درجه ده قوبولسون یعنی معلمینگ فهم واستعدادینه نسبة نجه یه فنون دنیویه آیله ده ذکر اولان علوم مدرسه نگ مقاماتنه تقسیم او لنوب هر بر مقامه علم آلهینگ شانه زیاده اعتناء او لوئسون برمربه ده که اوچجه هر بر متعلم همین عالمدن امتحان او لنوب جواب کافی و برمدیگنی صورتده برده قالان امتحانلاره داخلی اوگا يول و بولمسون

بو سیاق او زره تکمیل تحصیل ایتمش و دین و دنیانی بالا طراف یا خشی تانیمش ما هر و فاضل عالمار میدانه کن حالده بر طرفلو و یار محقق ملاکر و او نلارگ اخلاق و اطوارندن و کیج فهملکنندن قوکد ایدن اشتری فکرلار و نادرست تعلیما تلر بالمره ایتو ب باهه جقدر و هیچ بر ایراد و بحثه يول قالمه جقدر

حاصل کلام اهالینی ذات و جهات قرانلقدن چخاروب فهم و دراکه لرینی ضیالندرن دینه و مذهبه حادث اولان زوایدات و بد عتلری دینگ اساسدن چخاروب سلب ایدن، عقاید و اعمال

صحیحه نی عقاید و اقوال باطله و کاذبه دن تیز ویرن، عالم ربانی ایله عالم مرائینی بربندن فرق ویرن، اختلافات و مجادلات مذهبیه نی رفع و دفع ایدن، و هر مذعینگ اذ عاسنی میزان معرفت و حقیقت ایله درست وزن ایدن، اهالینگ تعیشنه و سعت و حالله رفاهت و ترقی ویروب هر یerde علم و هنر و صنایعه مایل و راغب قیلان معارف حقیقیه دینیه و معارف یقینیه فتنیه در بس والسلام علی من اتبع الحقایق والایقان و نور قلبه بنور العلوم والفنون والايمان و نجی عن التعرض و خطوات الشیطان.

﴿٧﴾ فصل

﴿٨﴾ عبرت و مقا به

نصارا دینندن شعب ایدن مذاہبگ اگ بیوک فرقه سی قاتولیک مذهبینه اولانلار در بو نلارک رئیس روحانیلری حضرت عیسی علیه السلامگ، خلیفه سی و قدیم زماندن بری «پا پا» آدلانور آتلار آتسی دیمگدر بو جانشینه تابع اولان اسقمنلر و قسیسلر کیچمشد اوقدر مبوسط الید و نافذ الحكم و نفس پرست اولوبلازکه هیچ بردین و مذهبگ رؤسا سنده او شونه تسلط و نفوذ و نفسانیت گورونمیوبدر عبرت و مقابله ایتمک ایچون برآزده اونلارگ اخلاق و اطوارندن مذاکره ایتمگی فایده دن خالی گور میورم چونکه مطالعه ایدنلر البته یله جکدر که دنیا ایله هیچ آلس ویریشی اولان دین مسیحگ

نايلری نه درجه ده شهوت نفسانیه نگ اگ بخاری پله سنه چخملار و حکماً فکر و تفہض ایده جکلرکه نه سب او لو بدرکه او نلار او فوقانی درجه دن بو تھتافی درجه یه تنزل اید و بلرو همچنین مقا به ایده جکدرکه دنیا و آخرت امور نده دینا مداخله سی اولان سلام علما سی نه مرتبه ده حلیم و سلیم و بردار ذات رایمش که بوونه حتیه و حکومت و نفسانیت سودا سی هرگز او بداردن ظاهر و صادر او لمیوبدر اولسیدی او نیده تاریخ خبر و برایدی با خگرگور و گز او عالجنا بلر باره سنده تاریخ نه دیر» یهودیتندن ارث قا لان نصارا دینی او ز مسلک و اصوله گوره گرک ایدی یه بوزینده اگ مقبول بردین او لوب مدینیتی تجدید و نشر ایتمگه برمجی خدمتچی او لیدی و لکن چه فایده که حضرت عبسی عگ خود پسند و نفس پرست نايلری و بو نلاره تابع قاتولیک روحانیلری او دینی او ز لرینگ حکومت و سیاست ادعائنه و سیله و آلت فایردیلار نصرانیت اصولی مبادی حالده نجه که وار پاک ساخنانورایدی و کلیسا لر جمله ایچون عمومی بر معدایدی اما گیتد کجه مذاہب کثیره مختلفه یه بولونوب هر یerde مانا سترلار بنا او لونمقة باشلاندی و بو مانا سترلار او عصرگ نادان و هر زاده اینا نان پا دشا هلارینگ و اکابر دولت و اهالینگ عطیه و هدایه سیله گوندن گونه آرتندی و دولت لندی قاتولیک مذهبی و روما کلیسالری قوت و کترت پیدا ایتد کجه مقدس آتلار انجلیل شریفی تحریف و تغیر و برمکدن و حقیقی معنالرینی اگمگدن چکنمدیلر و او ز لرینگ حکومت و سلطنت هواسنه دوشمکلرینی گز لتمیوب

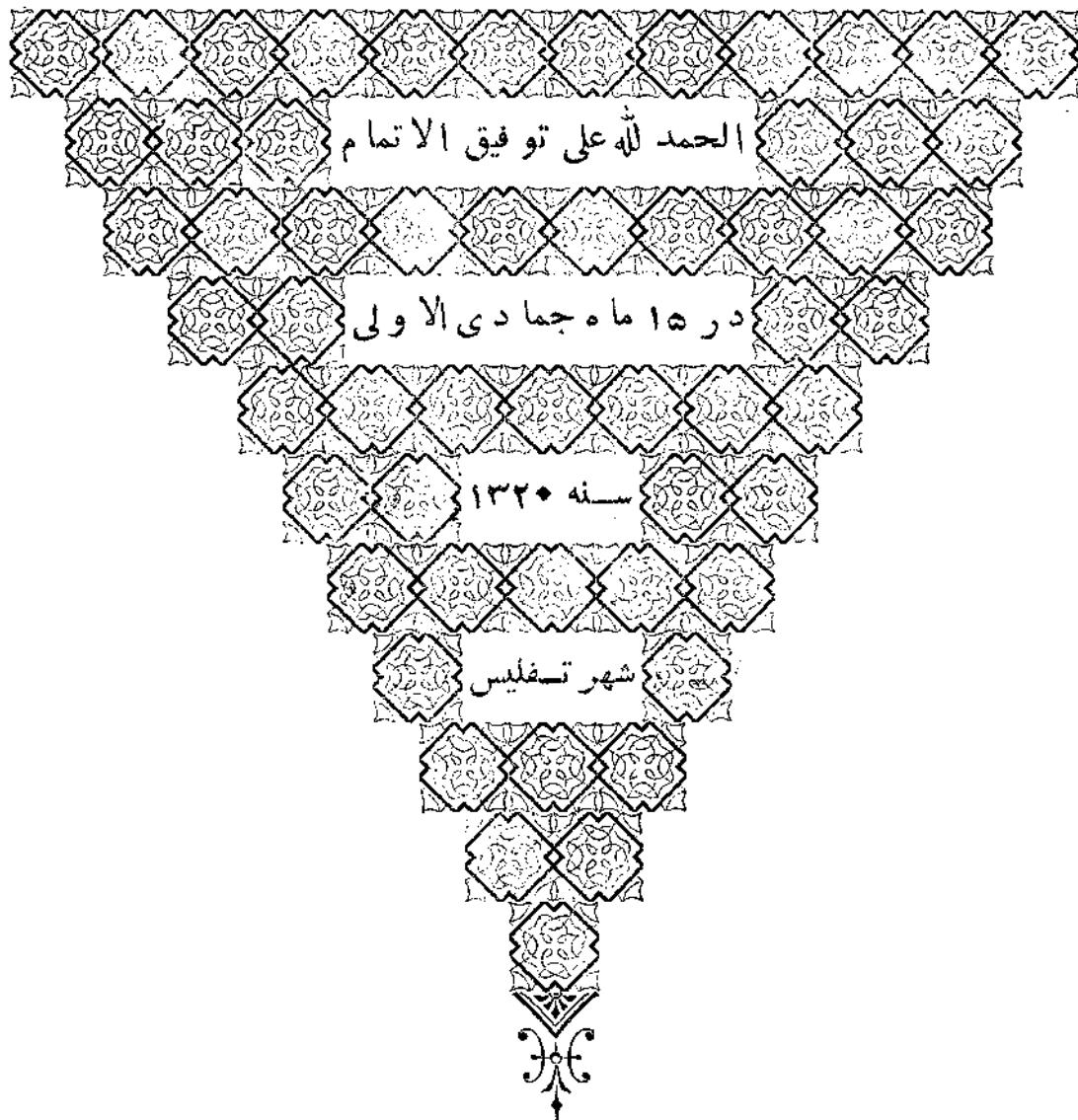
قوشون سا خلادیلار محبت و احوت نصیحتی و یمانله یمانلوق ایتممک
وعظی عداوت و اتقام و خونریز لشکه تبدیل اولوندی
پاپا لارگ قدرت و قوقی او درجه یه چاتدیکه (کلدیراند) آدلو
پاپا دوردنجی شکنیز بخ آدلانان پادشا هی سلطنتندن سالدی و قناسه
قلعه سنه محبوس ایدوب عاقبت بوینی ایپلو و باشی آچق قدملرینه
دوشه نوب عذر و عقو دیله مکه اوئی و ادار ابتدی قاتو لیک مذہنگ
قوقی آرتند قبجه حق سزاق واختیار سزاق جبر و قهر و سورگین لک کیمی
فا حس ظلمدار داخی آرتردی و اگرا حیانا بوشونه ناروا حرکتلرگ
مقابلنده برآذعا قالخسیدی بر نفسگ عوضنه اون نفسه مکافات اولنوب
قاینار قازانلار ده یاندیر دیلار.

روحانیارگ یوشکن سزا خلاقی او درجه یه یتشدیکه راهبلر
محبو به لرسا خلبوب هربربنگ نیچه نیچه ولد زنا اولادلری واریسی
رومما پادشاهلا رندن او چچی یولی زماننده روماده فرخ مین
فا حشہ عورت واریدی که روحانلره خرج و بد ویرلرایدی
نظام جدید وسع ایتمک صددنده او لا نلارگ بر عکسنه
قالخان غوغالرگ اگ قرقین و قتلرینده قاتو لیک روحانیلری
شونگ گون اورتا ساده نیچه نیچه عربیان کشیلر و عورتلر و نوجوان
او غلانلار و قزلار رابله شهرگ کوچه لرنده شکر ایدیلر??!!
روحانی آتالار عشق و محبت دعوا الرنده سود لارده
یعنی مکمه لردہ هراغه اولونان وقت جداً قاتشوب کاه صدارت
و کاه و کات ایدردیلر و محبو به جانبندن و کیل اگ یوک روحانی

اولوردى روحانیلرگ بد اخلاق قلضی او درجه یه چاتدیکه بر قزگ
نامو سنه جبراً تو خونمقد تقصیری یتى (لیور) و دورت (سو)
مقداری نقده که تخمينا ایکی منات ايلرسا تیلوب عفو اولنوردی
آتا—آنا و باجى قرداشگ قتلی برایوره یعنی منات یاریم مبلغه
همچین گذشت اولنوردی مختصه یتمش آلتی لیور و اون سو مقداری
نقده که ایڭرمى مناته قربدر جمله ڭغا ھلردن بىرى و آزاد او لمق
ونجات عاّم روحانى آتالارگ اللنه و دلنده ایدى!!?
قاتو لیک مذہنگ تو حاله دوشىنى نیچه نیچه محا ربه لرگ
وقوعه و نظام حدیدلرگ نا سیسنه سبب اولندي و مذاهب کئیره
مؤسسلىرى میدانه چىخ دیلار کە جمله سى نصارىتگ مبدئىندن
و حيقىقىدن نها يىدە او زاق دوشى طرودىنى جوره بە جوره آگلا
مق و انتشار ايد فسلرگ با طنندە اولان غرض و مرض بىرىنە
مغایر و مخالف او قدر مذهب آرتدىکە هېچ بىرىنده بۇ قدر
مذاهب راست كىمك ممکن دىكىدر»

غىور و جور معتبر صلر مقابله بىيور سو نلارا و قصورات
و تقصیراتى که اسلام علمائىن اسناد و يىردىلر ھمین سیيات شىيعه
اىلە کە بۇ مقدس و غافر الذنوب آتالاردن عن قصد صادر او
لوبدر و ميزان انصاف وعدالتله وزن ايدىندە البتە گور جىكىر
لرکە ڭفتىينىك ھانسى بىرى يو خارى قىلخوب و ھانسى اصلايىرندن
حرکت ايتىميو بدر و بعده فىكىر و تجسس اىتسونلرگ کە آيا نە علته
و ھانسى قوت قاهره و براھين باھرە اىلە او مرتبە ده اولان

تسلط و نفوذ و جکومت و نفسانیت مغلوب و مقهور ا ولدی ؟؟ بلاشبیه
عند الفحص حقایق دینیه ا پنهان معارف فنیه نگ . انتشار ندن سو
بر دلیل و علت تا پمیه جمله .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ تَقْيُونَ فَكَ

طَرَفَهُنَّ مَجَانًا هَدِيهُ وَرِيلِير
